

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΑΚΡΑΚΗΣ

**Νέες τεχνολογίες και
διδασκαλία της Ελληνικής
ως Δεύτερης Γλώσσας**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

---

11. Νέες τεχνολογίες και διδασκαλία της Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας

Εισαγωγή

Η σχέση της τεχνολογίας με τη διδασκαλία και την εκμάθηση μιας γλώσσας ως δεύτερης ή ξένης ξεκινά από τη δεκαετία του '60 και '70, με την ανάπτυξη εργαστηρίων γλωσσών. Το παραδοσιακό εργαστήριο γλώσσας περιλάμβανε μια σειρά ατομικών θαλάμων, οι οποίοι παρείχαν τη δυνατότητα εξάσκησης και εμπέδωσης της προφοράς μιας γλώσσας, αλλά και την ανάπτυξη της κατανόησης και της παραγωγής προφορικού λόγου. Τα βασικά εργαλεία ενός εργαστηρίου γλώσσας ήταν μία κονσόλα η οποία συνοδεύονταν από ένα μικρόφωνο και ακουστικά. Ο εκπαιδευτικός της γλώσσας παρακολουθούσε τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των μαθητών του χρησιμοποιώντας έναν κεντρικό θάλαμο ελέγχου. Η φιλοσοφία αυτού του τρόπου διδασκαλίας και εκμάθησης μιας γλώσσας στηριζόταν στην αρχή ότι αν η λεκτική συμπεριφορά του μαθητή ήταν σύμφωνη με το πρότυπο ή το υπόδειγμα και με την κατάλληλη ενίσχυση, οι μαθητές θα μάθαιναν γρήγορα τη γλώσσα-στόχο. Στα εργαστήρια γλώσσας προστέθηκε, εκτός από την εξάσκηση στην ακρόαση και την ομιλία με την ακουστική τεχνολογία, και η εικόνα μέσα από τη χρήση της τηλεόρασης. Η οπτικο-ακουστική μέθοδος χρησιμοποιήθηκε κυρίως για ασκήσεις που αφορούσαν στο σχηματισμό ορθών γλωσσικών συμπεριφορών. Οι μαθητές δέχονταν ένα ερέθισμα στο οποίο αντιδρούσαν. Αν η αντίδρασή τους ήταν ορθή, ακολουθούσε κάποια θετική ενίσχυση, ενώ αν ήταν λανθασμένη, η ενίσχυση στηριζόταν στην επανάληψη. Με τη διαδικασία αυτή οι μαθητές εθίζονταν στη σωστή εμπέδωση και χρήση της γλώσσας. Αν και τα εργαστήρια γλωσσών ήταν ένα θετικό βήμα στη σύνδεση της τεχνολογίας με τη διδασκαλία και την εκμάθηση μιας γλώσσας, ο βαθμός και η ποιότητα της αλληλόδρασης μαθητή-εκπαιδευτικού-μαθησιακού υλικού ήταν μικρή, και η εξατομικευμένη διδασκαλία ανεπαρκής. Από παιδαγωγική άποψη, η όλη διαδικασία στηριζόταν σε ένα απλοϊκό συμπεριφοριστικό πρότυπο διδασκαλίας και μάθησης.

Μετά τη δεκαετία του '70 αρχίζει να αποκτά ενδιαφέρον η ανάγκη για εξατομικευμένη διδασκαλία και η επικοινωνιακή προσέγγιση στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών (Ceice-Murcia, Dornyei & Thurgell, 1998, Κουτσογιάννης, 2001α). Η έλευση των πρώτων υπολογιστών κατά την περίοδο αυτή συνοδεύτηκε από αισιόδοξες προβλέψεις και προσδοκίες για την υποστήριξη της διδασκαλίας και της εκμάθησης ξένων γλωσσών. Παρά το συγκριτικό πλεονέκτημα της αμφίδρομης επικοινωνίας ανθρώπου-υπολογιστή σε σχέση με την παραδοσιακή οπτικο-ακουστική τεχνολογία των εργαστηρίων γλωσσών, η χρήση του υπολογιστή μέχρι τη δεκαετία του '80, ήταν γενικά πολύ περιορισμένη και τα αποτελέσματα πενιχρά. Τα αίτια ήταν ποικίλα, αλλά κυρίως το πρόβλημα προέρχονταν από την έλλειψη του κατάλληλου εκπαιδευτικού λογισμικού και του κατάλληλα καταρτισμένου εκπαιδευτικού προσωπικού. Από τη

δεκαετία του '90 μέχρι σήμερα παρατηρείται μια σημαντική στροφή στο ενδιαφέρον των εκπαιδευτικών ξένων γλωσσών για τη χρήση της νέας τεχνολογίας στη διδασκαλία και εκμάθηση μιας γλώσσας είτε ως ξένης είτε ως δεύτερης (Ross, Smith & Woodson, 1991, Aust, Kelly & Roby, 1993, Cohen, 1993, Goodfellow, 1993, Miller, Blackstock & Miller, 1994, Κουτσογιάννης, 2001β, Selfe, 2001). Στη μεταστροφή αυτή βοήθησε σημαντικά τόσο η δραστική μείωση των τιμών των υπολογιστών όσο και η ανάπτυξη κατάλληλου υπερμεσικού εκπαιδευτικού λογισμικού. Η υπερμεσική τεχνολογία σε συνδυασμό με την τηλεματική τεχνολογία παρέχουν σήμερα τη δυνατότητα ανάπτυξης τόσο των επιμέρους γλωσσικών ικανοτήτων όσο και της επικοινωνιακής και διαπολιτισμικής επικοινωνίας των μαθητών (McBride & Seagon, 1996, Adam & Wild, 1997, Cates & Gooding, 1997, Schultze, 1997). Ειδικότερα, η ενσωμάτωση των υπηρεσιών του διαδικτύου (Internet) και του Παγκόσμιου Ιστού (World Wide Web) ως μέσου και πηγής αναζήτησης αυθεντικού υλικού, δίνει μια νέα διάσταση στη γλωσσική εκπαίδευση. Το διδακτικό/μαθησιακό υλικό δεν περιορίζεται μόνο σε κείμενο, αλλά μπορεί να περιλαμβάνει γραφικά, ήχο, εικόνα, κινούμενα σχέδια και βίντεο, μετατρέποντας έτσι το υπερκείμενο σε υπερμέσα. Η τεχνολογία του υπερκειμένου παρέχει μια μη γραμμική μορφή οργάνωσης, διάταξης, αναπαράστασης και διάχυσης της πληροφορίας, επιτρέποντας στους μαθητές να εργαστούν στο δικό τους ρυθμό και στυλ μάθησης (Μακράκης, 2000). Το υπερκείμενο βασίζεται στην ιδέα των «συνδέσμων» ή των «θερμών περιοχών». Πολλαπλές διαδρομές και πολλοί σύνδεσμοι επιτρέπουν μεγαλύτερη ελευθερία επιλογής, αναζήτησης, διερεύνησης και εξατομικευμένης διδασκαλίας και μάθησης. Ο συνδυασμός της υπερμεσικής και τηλεματικής τεχνολογίας σε μια ενιαία «πλατφόρμα» φαίνεται να δημιουργεί ένα ιδιαίτερα δυναμικό περιβάλλον για την πρόκληση γλωσσικής δραστηριότητας. Γενικά, οι υπερμεσικές εφαρμογές στο χώρο της γλωσσικής διδασκαλίας και μάθησης καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα γλωσσικών μαθησιακών δραστηριοτήτων και δεξιοτήτων (Swann, 1992, Cumming, Sussex & Cropp, 1993, Schulze, 1997), η αποτελεσματικότητα των οποίων εξαρτάται σημαντικά από τις θεωρητικές και τις μεθοδολογικές προσεγγίσεις στις οποίες στηρίζονται (βλ. Butler, 2001, Snyder, 2001).

Θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις

Η ένταξη των νέων τεχνολογιών στη διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης εξαρτάται από την παιδαγωγική προσέγγιση στην οποία στηρίζεται. Θεωρούμε πως η θεωρία του κοινωνικού εποικοδομισμού και η προοπτική της οικουμενικής ή παγκόσμιας διάστασης στη μαθησιακή διαδικασία προσφέρουν το πλαίσιο πάνω στο οποίο είναι δυνατό να δομηθεί αποτελεσματικά η ένταξη των νέων τεχνολογιών στην εκμάθηση ξένων γλωσσών και στην εκπαίδευση γενικότερα. Ο κοινωνικός εποικοδομισμός στηρίζεται στις αρχές της οικοδόμησης της γνώσης, της πολλαπλότητας της γνώσης και των πολλαπλών ερμηνειών της πραγματικότητας, στην καθοδηγούμενη μάθηση με σταδιακή απόσυρση μέχρις ότου επιτευχθεί αυτονομία στη

μάθηση, στην ενεργό συμμετοχική εμπλοκή του μαθητή στη μαθησιακή διαδικασία, στην αυθεντική και κοινωνική αλληλεπίδραση στη συγκρότηση της γνώσης (Φλουρής, 1998, Μακράκης, 2000). Η κοινωνική και διαπολιτισμική διάσταση τονίζεται ιδιαίτερα στην επικοινωνιακή προσέγγιση για την εκμάθηση μιας γλώσσας ως ξένης ή ως δεύτερης (Fox, 1993, Thierry, 1996, Κωστούλα-Μακράκη & Μακράκης, 1999). Σε ένα κοινωνικο-επικοινωνιακό πλαίσιο, η γλώσσα αντιμετωπίζεται ως ενιαία και αδιάσπαστη. Ολιστικές προσεγγίσεις στην εκμάθηση μιας γλώσσας ξεκινούν από το όλο και κινούνται σε ειδικές περιοχές της γλωσσικής εκμάθησης, διαφέροντας από την παραδοσιακή προσέγγιση η οποία ξεκινά από την ειδική γλωσσική ικανότητα και προχωρεί προς τη χρήση της γλώσσας σε όλη της την ποικιλία (Rees & Shortland-Jones, 1994). Θεμελιώδες σε αυτή την προσέγγιση είναι το ότι «εφόσον τα παιδιά έχουν αναπτύξει μια προφορική βάση, οι γλωσσικές διαδικασίες -ανάγνωση, γραφή, ομιλία και ακρόαση- αναπτύσσονται ταυτόχρονα καθώς τα παιδιά χρησιμοποιούν τη γλώσσα σε αυθεντικά συγκείμενα» (Kirk, 1994, σ. 327).

Η γλώσσα είναι επίσης φορέας ταυτότητας μέσω της οποίας μοιραζόμαστε αξίες, στάσεις και δεξιότητες (Renner, 1994). Ξεκινώντας από την παραδοχή ότι οι γλώσσες διευρύνουν τους ορίζοντες, θα πρέπει να τις θεωρήσουμε ως το ιδανικό μέσο για να κατανοήσουμε άλλες κουλτούρες και χώρες, άλλες οπτικές γωνίες, να αντιληφθούμε τη σχετικότητα του πολιτισμού και της ίδιας της γλώσσας (Byram, 1989, O'Shaughnessy, 1994). Ένας αριθμός ερευνητών επίσης υποστηρίζει ότι μια δεύτερη ή μια ξένη γλώσσα μαθαίνεται καλύτερα όταν το περιεχόμενό της πλαισιώνεται με έννοιες που σχετίζονται με οικουμενικά θέματα (Brinton, Snow & Wesche, 1989, Met, 1991, Crandall, 1994). Μέσα από τη διδασκαλία της γλώσσας είναι δυνατό να προωθήσουμε την ειρήνη και να εξαλείψουμε στερεότυπα (O'Shaughnessy, 1989) και προκαταλήψεις (Renner, 1994). Είναι λοιπόν σαφές ότι η διδασκαλία της γλώσσας δεν αφορά μόνο στην ικανότητα ομιλίας της γλώσσας, αλλά και στην προώθηση θεμάτων κοινωνικής και πολιτισμικής φύσης (Anderson & Harris, 1996, Κωστούλα-Μακράκη & Μακράκης, 1999). Η εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας είναι κατάλληλη για να ευαισθητοποιήσει πολιτισμικά τους μαθητές, να αποκτήσουν αρχικά γνώση της δικής τους πολιτισμικής ταυτότητας και στη συνέχεια των άλλων, να εντοπίσουν τις διαφορές που υπάρχουν, χρησιμοποιώντας διάφορες πραγματολογικές στρατηγικές και έτσι να οδηγηθούν σε μια επιτυχή διαπολιτισμική επικοινωνία (Willems, 1996). Στη γλωσσική διδασκαλία θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικός ο ρόλος του «Άλλου» στο να κατανοήσουμε και να ορίσουμε την ταυτότητά μας (Duff & Uchida, 1997). Σε αυτό το πλαίσιο, η διδασκαλία μιας ξένης γλώσσας θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τόσο τις εσω-πολιτισμικές όσο και τις διαπολιτισμικές διαφορές (Raw, 1997). Όπως επισημαίνει η Kramersch (1993) αυτό που πρέπει να αποκτήσουν οι μαθητές μιας ξένης/δεύτερης γλώσσας είναι κυρίως η κατανόηση της «διαφοράς» αυτής καθεαυτής και λιγότερο η κατανόηση μιας άλλης εθνικής ομάδας. Η απόκτηση της διαπολιτισμικής ικανότητας είναι μια διαδικασία κοινωνικοποίησης στην οποία η ήδη υπάρχουσα γνωστική δομή του μαθητή επεκτείνεται με τη γνώση μιας

καινούργιας γλώσσας καθώς και της πολιτισμικής της διάστασης (Byram, 1989, Byram, 1997). Όπως αναφέρει ο Δαμανάκης (1994,1997) η ανάδειξη του διπολιτισμικού και πολυπολιτισμικού κεφαλαίου των Ελλήνων της διασποράς θα καταστήσει δυνατή την αλληλεπίδραση και αλληλοτροφοδότησή τους και θα ανοίξει νέες προοπτικές καλλιέργειας στην ελληνική γλώσσα και στον ελληνικό πολιτισμό, στις διάφορες εκφάνσεις του. Η διαλεκτική αυτή σχέση μεταξύ της γλώσσας και του πολιτισμού (παγκόσμιου, τοπικού και εθνικού) σε συνδυασμό με την παιδείωση κοινωνικών θεμάτων πλανητικής ή οικουμενικής διάστασης αποτελεί μια σημαντική συνιστώσα τόσο στην ανάπτυξη γλωσσικού υλικού όσο και στη διδακτική/μαθησιακή γλωσσική διαδικασία.

Τρόποι υποστήριξης της διδασκαλίας ξένων γλωσσών με τη χρήση των νέων τεχνολογιών

Οι νέες τεχνολογίες των υπολογιστών και του Διαδικτύου παρέχουν πολλές δυνατότητες για την προαγωγή της διδασκαλίας και της εκμάθησης ξένων γλωσσών. Σε αυτό το πλαίσιο, μπορούμε να διακρίνουμε τρεις κύριους τρόπους υποστήριξης της γλωσσικής διδασκαλίας και μάθησης με τη χρήση των νέων τεχνολογιών: *α.* τεχνολογία των οπτικών δίσκων (CD-ROM), *β.* διαδικτυακή τεχνολογία και *γ.* τεχνολογία υπερμεσικών συγγραφικών εργαλείων.

Τεχνολογία των οπτικών δίσκων (CD-ROM)

Η τεχνολογία των οπτικών δίσκων αποτελεί μια σημαντική καινοτομία στην ανάπτυξη εκπαιδευτικού λογισμικού η οποία έχει πολλές χρήσεις στη διδασκαλία και στην εκμάθηση των ξένων γλωσσών. Το πρώτο σημαντικό πλεονέκτημα της τεχνολογίας των οπτικών δίσκων είναι η δυνατότητα που παρέχει ως προς την αποθήκευση των πληροφοριών που περιέχουν. Το δεύτερο αφορά στην ευκολία αναζήτησης, πρόσβασης, επεξεργασίας, σύνθεσης και αναπαράστασης της πληροφορίας. Ιδιαίτερα η συνδυαστική αναζήτηση περισσότερων του ενός στοιχείων καταργεί τη γραμμικότητα της γνώσης που ενσωματώνεται στην έντυπη μορφή διδακτικού υλικού. Το τρίτο πλεονέκτημα έχει να κάνει με το χρόνο αναζήτησης, επεξεργασίας και σύνθεσης. Η διαδικασία αυτή εκτελείται μέσα σε ελάχιστο χρόνο, με ακρίβεια και εγκυρότητα. Το τέταρτο πλεονέκτημα αφορά στο συνδυασμό πολλών μέσων κάτω από μια ενιαία «πλατφόρμα» και της δυνατότητας αλληλόδρασης με το χρήστη. Με την τεχνολογία αυτή παρέχεται η δυνατότητα ανάπτυξης των γλωσσικών δεξιοτήτων της ακρόασης (κατανόηση προφορικού λόγου), της ομιλίας (παραγωγή προφορικού λόγου), της ανάγνωσης (κατανόηση γραπτού λόγου) και της γραφής (παραγωγή γραπτού λόγου) καθώς και της διαπολιτισμικής ικανότητας (πολιτισμική συνειδητοποίηση). Με τέτοιου είδους προγράμματα, οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να ακούσουν την προφορά μιας φράσης, μιας λέξης ή ακόμη και την συλλαβή ή τον ήχο και στη συνέχεια να ηχογραφήσουν τη δική τους φωνή ακολουθώντας το παράδειγμα. Με τη διαδικασία αυτή

οι μαθητές μπορούν να ακούσουν την δική τους φωνή ξανά και να συγκρίνουν τις δύο φωνές έως ότου η προφορά τους έχει βελτιωθεί και προσεγγίσει εκείνη του φυσικού ομιλητή. Οι απαιτήσεις, όμως, σε επίπεδο χωρητικότητας αυξάνουν συνεχώς κυρίως λόγω της χρήσης εικόνων, κινούμενων σχεδίων και βίντεο. Με την τρέχουσα πρόοδο της υπερμεσικής τεχνολογίας και της τηλεματικής φαίνεται σχεδόν ορατό στο εγγύς μέλλον ότι η τεχνολογία των οπτικών δίσκων θα εξελιχθεί σε «υψηλής πυκνότητας» δίσκους, με δυνατότητα μεγαλύτερης και περισσότερο αξιόπιστης μεταφοράς των πληροφοριών στη διαδικτυακή τεχνολογία.

Διαδικτυακή τεχνολογία

Τα δίκτυα υπολογιστών μπορούν να διακριθούν σε δύο κύριες κατηγορίες: 1) σε τοπικής περιοχής δίκτυα (LAN) και 2) σε δίκτυα ευρείας περιοχής (WAN). Στην πρώτη κατηγορία οι υπολογιστές συνδέονται μεταξύ τους τοπικά, δηλαδή σε μία τάξη ή ένα κτίριο με ένα κεντρικό υπολογιστή (server). Στη δεύτερη κατηγορία οι υπολογιστές συνδέονται μεταξύ τους σε ένα μεγάλο γεωγραφικό περιβάλλον, με τη χρήση τηλεφωνικών γραμμών, μικροκυμμάτων ή δορυφορικών υπηρεσιών. Τα τοπικά δίκτυα επιτρέπουν στους μαθητές να μοιράζονται το ίδιο λογισμικό και περιφερειακό εξοπλισμό, όπως είναι οι εκτυπωτές. Επιπρόσθετα, επιτρέπουν στους μαθητές και τους δασκάλους να επικοινωνούν μεταξύ τους σε πραγματικό χρόνο ή να διεξάγουν συνεργατικές μαθησιακές δραστηριότητες στη γλώσσα-στόχο. Τα δίκτυα παρέχουν επίσης τη δυνατότητα στους χρήστες να μοιράζονται δεδομένα, προγράμματα και να ανταλλάσσουν έγγραφα, ηλεκτρονική αλληλογραφία, ήχο, εικόνες και γραφικά. Οι δάσκαλοι μπορούν να παρατηρούν της δραστηριότητες των μαθητών και την πρόοδό τους και να κάνουν ατομικά σχόλια για τους μαθητές από τον κεντρικό σταθμό.

Η μεγαλύτερη διαδικτυακή τεχνολογία που έχει ποτέ αναπτυχθεί είναι το Διαδίκτυο. Το Διαδίκτυο προσφέρει τρεις βασικές περιοχές επικοινωνιακής δραστηριότητας: 1) Επικοινωνία μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail). 2) Επικοινωνία με ομάδες. Στη δραστηριότητα αυτή περιλαμβάνονται οι αυτοματοποιημένοι κατάλογοι αναζήτησης και συζήτησης ειδικών θεμάτων που ενδιαφέρουν μια ομάδα ή ένα σύνολο ανθρώπων (LISTSERVs, NEWSGROUP, USENET). Ειδικότερα για τη διδασκαλία της αγγλικής ως ξένης γλώσσας έχουν αναπτυχθεί διάφοροι τέτοιοι κατάλογοι, όπως είναι το TESL-L με χιλιάδες συνδρομητές απ' όλο τον κόσμο. Άλλοι πιο εξειδικευμένοι κατάλογοι επικεντρώνονται σε θέματα γλωσσολογίας (LINGUIST), εκμάθησης μιας δεύτερης γλώσσας (SLART-L) και γλωσσικών τεστ (LTEST-L). 3) Ζωντανή επικοινωνία. Στην κατηγορία αυτή μπορούν να γίνουν «συζητήσεις πραγματικού χρόνου» ταυτόχρονα και με πολλαπλούς-χρήστες. Η συνομιλία μέσα από το Διαδίκτυο είναι ένας πολύ αποτελεσματικός τρόπος για να γνωρίσουμε άλλους ανθρώπους και να ανταλλάξουμε μηνύματα και ιδέες με αυτούς. Σήμερα, είναι δυνατό, να διεξαχθεί μια πραγματική ζωντανή επικοινωνία μέσα από το Διαδίκτυο με εργαλεία όπως είναι το NetMeeting. Το Διαδίκτυο, όπως έχει αναπτυχθεί κατά τα τελευταία χρόνια, όχι μόνο επιτρέπει την επικοινωνία,

αλλά επίσης παρέχει μια ανεξάντλητη πηγή για τους δασκάλους να ερευνήσουν και να χρησιμοποιήσουν αυθεντικό και σύγχρονο υλικό για τη γλωσσική διδασκαλία. Τα δικτυωμένα υπερμεσικά είδη εκπαιδευτικού λογισμικού προσφέρουν ένα ανοικτό περιβάλλον μάθησης. Κατά την άποψή μας, ο κατάλληλος συνδυασμός της τηλεματικής με την υπερμεσική τεχνολογία δημιουργεί τις προϋποθέσεις για ένα μαθησιακό περιβάλλον στο οποίο οι διδακτικές δραστηριότητες μπορούν να περιλαμβάνουν πραγματική επικοινωνιακή χρήση της γλώσσας, σκόπιμη χρήση του γλωσσικού κώδικα και πρόκληση του ενδιαφέροντος των μαθητών. Οι τρεις αυτές δυνατότητες συνοψίζονται από το Μήτση (1998), ως αρχές της επικοινωνιακής προσέγγισης οι οποίες διευκολύνουν και συμβάλλουν στην ταχύτερη και ευχερέστερη εκμάθηση της δεύτερης γλώσσας.

Τεχνολογία ανάπτυξης και προσαρμογής εκπαιδευτικού υλικού

Ο τρίτος σημαντικός τρόπος υποστήριξης της γλωσσικής διδασκαλίας και μάθησης με τη χρήση των νέων τεχνολογιών είναι μέσω των συγγραφικών υπερμεσικών εργαλείων. Τα εργαλεία αυτά μπορούν να χωριστούν σε δύο κατηγορίες. Στην πρώτη κατηγορία περιλαμβάνονται τα περισσότερο κλειστά ή δομημένα συγγραφικά εργαλεία τα οποία παρέχουν στον εκπαιδευτικό και το συγγραφέα ενός μαθήματος τη δυνατότητα να αναπτύξει νέο διδακτικό υλικό ή να προσαρμόσει υλικό σε ένα ήδη έτοιμο λογισμικό. Τέτοια συγγραφικά εργαλεία είναι το «Choice master», το «Storyboard» και το «WiseEducator». Οι έτοιμες φόρμες (templates) που προσφέρουν τα προγράμματα αυτά διευκολύνουν σημαντικά έναν εκπαιδευτικό της γλώσσας να σχεδιάσει δραστηριότητες και μαθήματα μέσα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο εργασίας, χρησιμοποιώντας κείμενα, υπερκείμενα, εικόνες, γραφικά, ήχο, βίντεο κ.ά. Τα περισσότερο πολύπλοκα/σύνθετα προγράμματα συγγραφής παρέχουν στους εκπαιδευτικούς της γλώσσας περισσότερη ευελιξία στη δημιουργία των δικών τους υπερμεσικών εκπαιδευτικών εφαρμογών. Ανάμεσα σε αυτά τα εργαλεία συμπεριλαμβάνονται το HyperStudio και το Hypercard. Για παράδειγμα, μέσω του HyperStudio αναπτύχθηκε ένα περιβάλλον το οποίο υποστηρίζει την από κοινού συγγραφή κειμένων σε διαφορετικές γλώσσες μεταξύ των σχολείων-εταίρων ενός Ευρωπαϊκού προγράμματος (Τριλιανός & Οικονομοπούλου, 2000). Όπως αναφέρουν οι Τριλιανός & Οικονομοπούλου, η προσπάθεια αυτή αποδεικνύεται ως η πιο παρωθητική διδακτική τεχνική για την εισαγωγή επιπρόσθετης γλώσσας στις τάξεις των δημοτικών σχολείων και ένας ελκυστικός τρόπος για την ευαισθητοποίηση των παιδιών σε άλλες γλώσσες και άλλους πολιτισμούς. Αυτή η μεθοδολογική προσέγγιση των ξένων γλωσσών, σύμφωνα με τους Τριλιανό και Οικονομοπούλου αντανακλά μια από τις βασικές προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για αμοιβαία γνώση και κατανόηση των λαών της και καθιστά τους ευρωπαίους εκπαιδευτικούς ικανούς στο να χειρίζονται με άνεση τις νέες τεχνολογίες και να δημιουργούν πολυγλωσσικές συνεργασίες.

Ενδεικτικά σενάρια διδασκαλίας

Στην ενότητα αυτή θα παρουσιάσουμε δύο ενδεικτικά σενάρια χρήσης των νέων τεχνολογιών στην υποστήριξη της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στα παιδιά των ομογενών με βάση τις θεωρητικές και τις μεθοδολογικές προσεγγίσεις που αναπτύξαμε στις προηγούμενες ενότητες. Το πρώτο ενδεικτικό σενάριο έχει τίτλο «Γνωρίζοντας τους αρχαίους και σύγχρονους Ολυμπιακούς Αγώνες» και το δεύτερο σενάριο έχει τίτλο «Ταξιδιώτες της Ομογένειας».

Γνωρίζοντας τους αρχαίους και σύγχρονους Ολυμπιακούς Αγώνες

Τάξη: Ε' και Στ'

Περιοχές Α.Π.: Νεοελληνική Γλώσσα, Γεωγραφία, Ιστορία και Πολιτισμός.

Χρόνος: 4 διδακτικές ώρες ή και περισσότερες ανάλογα με τις ανάγκες.

Εκπαιδευτικό υλικό: Ο Διαγώρας στην Ολυμπία (εκπαιδευτικό λογισμικό) χάρτες, υδρόγειος, εγκυκλοπαίδειες έντυπες και ηλεκτρονικές (π.χ. Encarta), Διαδίκτυο, κειμενογράφος.

Σκοποθεσία: Στη συγκεκριμένη διδακτική παρέμβαση επιδιώκουμε οι μαθητές:

- Να γνωρίσουν την ιστορία των αρχαίων και των σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων.
- Να εξασκήσουν και να εμπλουτίσουν την ικανότητά τους στην ελληνική γλώσσα.
- Να ευαισθητοποιηθούν σε κοινωνικά θέματα πλανητικής διάστασης και να αναπτύξουν κριτική στάση πάνω σ' αυτά.

Ειδικότερα:

- Να εξασκηθούν στην παραγωγή και στην κατανόηση προφορικού λόγου (ακρόαση και ομιλία) καθώς και την κατανόηση και την παραγωγή γραπτού λόγου (ανάγνωση και γραφή) στην ελληνική γλώσσα.
- Να γνωρίζουν Έλληνες και ομογενείς αθλητές που έχουν διακριθεί σε ολυμπιακά αγωνίσματα.
- Να γνωρίζουν τα γεωγραφικά όρια της αρχαίας Ελλάδας και να τα συγκρίνουν με τη σημερινή Ελλάδα.
- Να εξηγούν τα κίνητρα της συμπεριφοράς ορισμένων αθλητών σε διάφορες Ολυμπιάδες από την αρχαία εποχή μέχρι σήμερα.
- Να συγκρίνουν τα βραβεία των αρχαίων και των σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων.

Σενάριο:

Χωρίζουμε τα παιδιά σε ομάδες των 2-3 ατόμων και τους δίνουμε το όνομα μιας πόλης όπου έγιναν οι σύγχρονοι Ολυμπιακοί Αγώνες καθώς και μιας ομάδας με το όνομα της Αρχαίας Ολυμπίας, κατά προτίμηση αυτές που συμπεριλαμβάνονται στο εκπαιδευτικό λογισμικό «Ο Διαγόρας στην Ολυμπία». Τα παιδιά θα ψάξουν στο χάρτη να τις βρουν, στο εκπαιδευτικό λογισμικό, στο Διαδίκτυο και στις εγκυκλοπαιδείες για να συλλέξουν διάφορα στοιχεία που σχετίζονται με ονόματα γνωστών Ελλήνων, ομογενών και άλλων αθλητών από τις αντίστοιχες χώρες. Οι μαθητές μπορούν να υποδύονται ρόλους που συνδέονται με μια εξεταζόμενη κατάσταση, όπως η χρήση αναβολικών. Για παράδειγμα, βάζουμε τους μαθητές να μας πουν τι θα έκαναν οι ίδιοι αν ήταν στη θέση ενός αθλητή που ήθελε να διακριθεί σε μια Ολυμπιάδα. Για την εξάσκηση στην παραγωγή και στην κατανόηση του προφορικού λόγου καθώς και στην κατανόηση και την παραγωγή γραπτού λόγου, κάθε μαθητής μπορεί να επιλέξει να διαβάσει μόνο την ιστορία του «Διαγόρα στην Ολυμπία» ή να ακούσει την ιστορία να διαβάζεται στο μαθητή με το φυσικό ομιλητή ενώ οι λέξεις θα εμφανίζονται φωτεινές στην οθόνη. Μπορεί επίσης να διερευνήσει την ιστορία, ενεργοποιώντας τις λέξεις-κλειδιά που εμφανίζονται σε κάποιο κείμενο της ιστορίας και να αναρτήσει στο ιστορικο-πολιτισμικό λεξικό για περισσότερες πληροφορίες. Μπορεί επίσης να ζητηθεί από το μαθητή να χρησιμοποιήσει τον κειμενογράφο του εκπαιδευτικού λογισμικού, αν ο υπολογιστής του υποστηρίζει ελληνικές γραμματοσειρές, και να συνθέσει με δικά του λόγια κάποια από τις ενότητες της ιστορίας του «Διαγόρα στην Ολυμπία». Οι μαθητές μπορούν επίσης να υποδύονται τους ήρωες της ιστορίας, όπως το Διαγόρα, τη Χελιδόνα και τον Κήρυκα, για την εξάσκησή τους στην εκφορά του προφορικού λόγου. Οι μαθητές μπορούν να κατασκευάσουν ένα χάρτη της αρχαίας Ελλάδας και να τοποθετήσουν τους αρχαίους Ολυμπιονίκες που διακρίθηκαν από τα διάφορα μέρη αυτά, να αναφέρουν σε ποια αγωνίσματα διακρίθηκαν και να τα συγκρίνουν με τα σύγχρονα αγωνίσματα των Ολυμπιακών Αγώνων.

Αξιολόγηση:

Ο κάθε μαθητής αξιολογείται ατομικά και ομαδικά με βάση το φάκελο εργασίας που έχει αναπτύξει και με την ενεργό συμμετοχή του στις δραστηριότητες αυτές.

Ταξιδιώτες της Ομογένειας

Τάξη: Ε' και Στ'

Περιοχές Α.Π.: Ιστορία, Νεοελληνική Γλώσσα, Γεωγραφία και Πολιτισμός.

Χρόνος: 3 διδακτικές ώρες ή και περισσότερες ανάλογα με τις ανάγκες.

Εκπαιδευτικό υλικό: χάρτες, υδρογείος, εγκυκλοπαιδείες έντυπες και ηλεκτρονικές (π.χ. Encarta), Διαδίκτυο, κειμενογράφος.

Σκοποθεσία: Στη συγκεκριμένη διδακτική παρέμβαση επιδιώκουμε οι μαθητές:

- Να διερευνήσουν τον ομογενειακό πολιτισμό ώστε να μπορούν να επισημαίνουν τη γεωγραφική τους επικράτεια.
- Να εξετάσουν τη χωροχρονική και γεωγραφική μετακίνηση των Ελλήνων της διασποράς.

Ειδικότερα:

- Να ανακαλύψουν τις συνήθειες των Ελλήνων της διασποράς κατά γεωγραφικές περιοχές.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι οι Έλληνες ομογενείς, άσχετα από τη γεωγραφική περιοχή που ζουν, έχουν κοινά ήθη και έθιμα.
- Να εξερευνήσουν σημαντικά γεγονότα των Ελλήνων ομογενών κατά γεωγραφικές περιοχές και να τα συγκρίνουν με ιστορικά γεγονότα της Ελλάδας.
- Να ανακαλύψουν τις δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στις κατά τόπους ελληνικές παροικίες και να τις συγκρίνουν με αντίστοιχες δραστηριότητες των Ελλαδιτών.

Σενάριο:

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 2-4 μαθητών και επιλέγουν την περιοχή την οποία επιθυμούν να μελετήσουν. Χρησιμοποιώντας τις ερευνητικές μηχανές του Διαδικτύου (Yahoo, Lycos, Altavista) επισκέπτονται την περιοχή, τη χώρα ή την ήπειρο που επέλεξαν και αναζητούν ιστοσελίδες των ομογενών. Ο δάσκαλος ζητά από τους μαθητές: **1)** να ταξινομήσουν τις ιστοσελίδες που βρίσκουν σύμφωνα με τη θεματική τους και να περιγράψουν τις δραστηριότητες στις οποίες αναφέρονται, **2)** να συγκεντρώσουν ανάλογα στοιχεία για τους Ελλαδίτες, συζητώντας με τους γονείς και τους συγγενείς αλλά και επικοινωνώντας μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου με φίλους από την Ελλάδα, **3)** να επικοινωνήσουν με παιδιά ομογενών από τις περιοχές που έχουν αναλάβει να μελετήσουν και να συγκεντρώσουν στοιχεία για τον παροικιακό τους πολιτισμό και να συζητήσουν ανοιχτά τις ιδιαίτερες συνήθειες, διαφορές αλλά και τις ομοιότητες που εντόπισαν από την ομαδική εργασία τους σχετικά με τη χώρα/περιοχή της επιλογής τους και εξηγήσουν τις αιτίες τους. Η ενότητα κλείνει με τη συγγραφή των συμπερασμάτων του «εικονικού ταξιδιού» τους στον κυβερνοχώρο και ετοιμάζουν τη δική τους ιστοσελίδα για να τα κοινοποιήσουν στην παν-ομογενειακή κοινότητα.

Αξιολόγηση:

Ο κάθε μαθητής αξιολογείται ατομικά και ομαδικά με βάση το φάκελο εργασίας που έχει αναπτύξει και με την ενεργό συμμετοχή του στις διερευνήσεις και συζητήσεις στην τάξη.

Βιβλιογραφία:

- Adam, N & Wild, M** (1997): Applying CD-ROM interactive storybooks to learning to read, *Journal of Computer Assisted Learning*, 13(2), 119-132.
- Anderson, J & Harris, V** (1996): *Modern languages and environmental education- competing or complementing subjects?* S. Inman & P. Champain (επιμ.) *Thinking Futures*, Environmental Education in Initial Teacher Training. UK: WWF.
- Aust, R - Kalley, M.J & Roby, W** (1993): *The use of hyper-reference and conventional dictionairies*, Educational Technology Research and Development, 41(4), 63-73.
- Brinton, D.M Snow, M.A & Wesche, M.B** (1989): *Content-Based Second Language Instruction*, Boston: Heinle and Heinle.
- Butler, W** (2001): *Γραπτός λόγος και συνεργατική μάθηση στο ολοκληρωμένο περιβάλλον παραγωγής γραπτού λόγου Daedalus*. Στο Δ. Κουτσογιάννης (επιμ.) *Πληροφορική - Επικοινωνιακή Τεχνολογία και Γλωσσική Αγωγή. Η Διεθνής Εμπειρία*, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, (σσ. 259-272), Θεσσαλονίκη.
- Byram, M** (1989): *Intercultural education and foreign language teaching*, World Studies Journal, 7(2), 4-7.
- Byram, M** (1997): *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*, Clevedon: Multilingual Matters.
- Cates, W.M & Gooding, S** (1997): *The Relative effectiveness of learning options in multimedia computer-based fifth-grade spelling instruction*, Educational Technology Research and Development, 45 (2), 27-46.
- Celce-Murcia, M - Dornyei, Z & Thurrell, S** (1998): *On directness in communicative language teaching*, TESOL Quarterly, The Forum, 32(1), 116-119.
- Cohen, R** (1993): *The Use of Voice Synthesizer in the Discovery of the Written Language By Young Children*, Computers and Education, 21(1/2), 25-30.
- Crandall, J.** (1994): *Content-centered language learning*, ERIC Digest ED367142.
- Cumming, G - Sussex, R & Cropp, S** (1993): *Learning english as a second language: towards the «Mayday» intelligent educational system*, Computers and Education, 20(1), 119-126.
- Δαμανάκης Μ** (1994): *Πολιτισμικές και γλωσσικές εξελίξεις στον ελληνισμό της «Διασποράς» και οι συνέπειες τους για την εκπαίδευση*, στα Πρακτικά του 7ου Πανελλήνιου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου Δασκάλων και Νηπιαγωγών, Αγία Νάπα, Κύπρος, 21-22 Απριλίου, ΠΟΕΔ. (σ.143-153), Λευκωσία.
- Δαμανάκης Μ** (1997): *Η Διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού στα Ελληνόπουλα του εξωτερικού*, στο Ε. Σκούρη (Επιμ.), *Θέματα Διγλωσσίας και Εκπαίδευσης*, Νήσος (σσ.63-82), Αθήνα.

- Δέδε Κ, Κούρτη-Καζούλη, Β, Σκούρτου Ε & Φιλιπάρδου Χ** (1999): *Η διδασκαλία της δεύτερης γλώσσας μέσω Διαδικτύου- μια νέα προοπτική για την Ελληνική γλώσσα* (216-226).
- Duff, A.P & Uchida, Y** (1997): *The negotiation of teachers' sociocultural identities and practices in postsecondary EFL classrooms*. TESOL Quarterly, 31(3), 451-486.
- Φλουρής Γ** (1998): *Αναζητώντας ένα νέο πλαίσιο διαμόρφωσης αρχών σχολικής μάθησης και διδασκαλίας: επιπτώσεις στην εκπαιδευτική έρευνα*. Εργασία που παρουσιάστηκε στο Διεθνές Συνέδριο για τη «Μάθηση και τη Διδασκαλία», 16-19 Δεκ. Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας, Δελφοί.
- Fox, C.A** (1993): *Communicative competence and beliefs about language among graduate teaching assistants in French*, The Modern Language Journal, 77(3), 313-324.
- Goodfellow, R** (1993): *CALL for vocabulary, requirements, theory and design*, Computer Assisted Language Learning, 6(2), 99-122.
- Kirk, C** (1994): *Meaningful reading: Instruction for children experiencing reading difficulty*, Reading Horizons, 34(4), 324-338.
- Kramsch, C** (1993): *Language study as border study: experiencing difference*, European Journal of Education, 28(3), 349-358.
- Κουτσογιάννης Δ** (2001α): *Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές και γλωσσική διδασκαλία: πτυχές μιας πολύπλευρης πραγματικότητας*, στο Δ. Κουτσογιάννης (επιμ.) Πληροφορική - Επικοινωνιακή Τεχνολογία και Γλωσσική Αγωγή. Η Διεθνής Εμπειρία, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, (σσ. 17-32), Θεσσαλονίκη.
- Κουτσογιάννης Δ** (2001β): *Πληροφορική - Επικοινωνιακή Τεχνολογία και γλωσσική αγωγή στην Ελληνική Δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Προκαταρκτικές παρατηρήσεις*, στο Δ. Κουτσογιάννης (επιμ.) Πληροφορική - Επικοινωνιακή Τεχνολογία και Γλωσσική Αγωγή. Η Διεθνής Εμπειρία, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, (σσ. 221-238), Θεσσαλονίκη.
- Κωστούλα-Μακράκη Ν & Μακράκης Β** (1999): *Θεωρητικές προσεγγίσεις στη διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας σε ένα υπερμεσικό περιβάλλον*, στο Μ. Δαμανάκης & Θ. Μιχελιάκη (επιμ.) Πρακτικά Πανελληνίου-Πανομογενειακού Συνεδρίου με θέμα «Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση στο Εξωτερικό». Ρέθυμνο Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ (227-243).
- Μακράκης Β** (2000): *Υπερμέσα στην Εκπαίδευση: Μια Κοινωνικο-εποικοδομιστική Προσέγγιση*, Μεταίχμιο, Αθήνα.
- McBride, N & Seagon, K** (1996): *The A to Z of Grammar, An integrated call project*. Computer Assisted Language Learning, 9(1), 45-61.
- Met, M** (1991): *Learning language through content: learning content through language*, Foreign Language Annals, 24(4), 281-295.

- Miller, I - Blackstock, J & Miller, R** (1994): *An exploratory study into the use of CD-ROM storybooks*, Computers and Education, 22(1/2), 187-204.
- Μήτσης Ν** (1998): *Στοιχειώδεις Αρχές και Μέθοδοι της Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας: Εισαγωγή στη Διδασκαλία της Ελληνικής ως Δεύτερης (ή Ξένης) Γλώσσας*, Gutenberg, Αθήνα.
- O'Shaughnessy, M** (1994): *Development education and the teaching of modern languages*, Στο Α. Osler (επιμ.) *Development Education, Global Perspectives in the Curriculum*, Cassell, London.
- Renner, C** (1994): *Multicultural methodologies in second language acquisition: Integrating global responsibility, peace education and cross-cultural awareness*. Peace, Environment and Education, 5(3), 17-26.
- Raw, L** (1998): *Intercultural competence: does it exist? Teaching Towards Intercultural Competence Conference*, October 1997. [Http: //www.britcoun.org/bulgaria/eltconf/papers /raw.htm](http://www.britcoun.org/bulgaria/eltconf/papers/raw.htm), Sofia, Bulgaria.
- Rees, D & Shortland-jones, B** (1994): *Reading development continuum*. (1st Steps Project, Education Department of Western Australia), Longman Cheshire Melbourne.
- Ross, S - Smith, L & Woodson, E** (1991): *The development of writing skills in a computer-intensive environment*, Journal of Computing in Childhood Education, 2(3), 3-19.
- Schulze, M** (1997): *Textana- text production in a hypertext environment*, Computer Assisted Language Learning, 10(1), 71-82.
- Selfe, C** (2001): *Οικουμενικές πρακτικές γραμματισμού: πολιτισμικές προοπτικές στον παγκόσμιο ιστό*, στο Δ. Κουτσογιάννης (επιμ.) *Πληροφορική - Επικοινωνιακή Τεχνολογία και Γλωσσική Αγωγή. Η Διεθνής Εμπειρία*, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, (σσ. 75-93), Θεσσαλονίκη.
- Snyder, I** (2001): *Γραμματισμός, τεχνολογία και σχολική τάξη: Μια πρόκληση για τους εκπαιδευτικούς*, στο Δ. Κουτσογιάννης (επιμ.) *Πληροφορική - Επικοινωνιακή Τεχνολογία και Γλωσσική Αγωγή. Η Διεθνής Εμπειρία*, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, (σσ. 111-140), Θεσσαλονίκη.
- Swann, P** (1992): *Computer Assisted Language Learning for English as a Foreign Language*, Computers and Education, 19(3), 251-266.
- Thierry, C** (1996): *Learning a second language for specific purposes within a hypermedia framework*, Computer Assisted Language Learning, 9(1), 3-43.
- Τριλιανός Θ & Οικονομοπούλου Ε** (2000): *Πολυγλωσσικό, πολυπολιτισμικό πρόγραμμα πολυμέσων για συνεργασίες μεταξύ των σχολείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Πρακτικά Β' Πανελλήνιου Συνεδρίου με θέμα «Οι Νέες Τεχνολογίες

για την Κοινωνία και τον Πολιτισμό», Ιούνιος 2-4 Πανεπιστήμιο Αθηνών (Π.Τ.Δ.Ε. & Κ.Ε.ΕΠ.ΕΚ.), Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (224-231), Αθήνα.

Willems, G.M (1996): *Οι στρατηγικές ικανότητες στη διαπολιτισμική επικοινωνία*. στο Π. Καλογιαννάκη & Β. Μακράκης (επιμ.) *Ευρώπη και Εκπαίδευση, Τάσεις και Προοπτικές*, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα.